

I KULTURA JE SOUČÁSTÍ ČESKÉ EKONOMIKY A ZASLOUŽÍ SI STRATEGICKOU PODPORU

Eva Žáková, 11. října 2012

V současné době se ozývají nespokojené hlasy z kulturní obce, které si oprávněně stěžují na podfinancování oblasti tzv. živé kultury a obávají se dalšího snižování dotací z Ministerstva kultury ČR. Tzv. živá kultura však nespočívá pouze v neziskových a dotovaných uměleckých projektech, ale zahrnuje i podnikatelské aktivity například grafických, designérských a architektonických studií, nakladatelů, vývojářů kreativních videoher či provozovatelů galerií, a jako celek tak představuje sice ne příliš velký, ale velmi zajímavý a rychle se rozvíjející segment ekonomiky.

Česká republika má již dva roky tzv. účet kultury vypracovaný Českým statistickým úřadem, který dokládá, že kultura je oblast, podílející se na HDP cca 1,9 %, a pro srovnání uvedme, že například oblast zemědělství se na HDP podílí 1,3 %, potravinářský průmysl 1,8 % a finanční činnosti 1,2 %. Do účtu kultury jsou zařazeny vedle tradičně pojímané oblasti dotované kultury také výše zmíněné oblasti tzv. kulturních (film, videohry, televize, rozhlas, knihy a tisk, hudba) a kreativních (architektura, design, reklama) oblastí. A tento přístup vyžaduje i změnu nahlížení na kulturní politiku. Ta již nespočívá pouze v tom, jak dotovat původní uměleckou tvorbu a neziskové, společensky přínosné aktivity, ale měla by se zaměřit i na podporu podnikání v kulturních a kreativních odvětvích.

V žádném případě to neznamená krátiť dotace Ministerstva kultury ČR na podporu živého umění – naopak, podpora původní tvorby by měla být nahlížena jako investice, z které těží návazné podnikatelské aktivity. Jinými slovy řečeno, v souvislosti se snižováním státního rozpočtu se nabízí též možnost využít na podporu živé kultury (především podnikatelských aktivit zvyšujících růst a zaměstnanost) strukturální fondy Evropské unie (SF).

O tom proč a jak lze strategicky podpořit kulturu ze strukturálních fondů hovořil na seminářích pořádaných Institutem umění v Praze a Brně 26. a 27. září t. r. první náměstek estonského ministerstva kultury. Ragnar Siil se nejen osobně zasloužil o využití strukturálních fondů na podporu kulturních a kreativních odvětví v Estonsku, ale též vedl Expertní skupinu Evropské unie pro kulturní a kreativní odvětví, jejímž výstupem je příručka *Jak strategicky využívat evropské podpůrné programy, včetně strukturálních fondů, jak pečovat o kulturní potenciál pro lokální, regionální a národní rozvoj a podporovat jeho vedlejší účinky v širší ekonomice?*¹

Prvním předpokladem pro vytváření strategií a realizaci efektivních opatření pro kulturní a kreativní odvětví je na základě zkušeností z mnoha evropských států politická vůle a spolupráce napříč ministerstvy. Jako klíčové je nahlíženo partnerství ministerstev kultury a ministerstev ekonomiky (v ČR ministerstva průmyslu a obchodu). Důležitá je však i spolupráce s dalšími ministerstvy: školství, pro místní rozvoj, práce a sociálních věcí, zahraničních věcí.

Při plánování současného období využití SF v Estonsku se vláda na základě doporučení pracovní skupiny ministerstev kultury a ekonomiky rozhodla vyčlenit relativně malý finanční obnos i na podporu kulturních a kreativních odvětví. Ministerstvo kultury poté shromáždilo požadavky od představitelů kulturní obce a zjistili, že dané peníze nestačí. Proto se rozhodli využít obecné programy například na podporu podnikání či výzkumu a zasadit se o to, aby byly využitelné i pro kulturu. Následně byl vytvořen speciální program a určené finance využity na vytvoření speciálního projektu Creative Estonia (Kreativní Estonsko) zaměřeného na zvyšování povědomí o kulturních a kreativních odvětvích. Jedná se o informační a konzultační kancelář poskytující služby kulturním představitelům, šířící příklady dobré praxe a propagující jednotlivá odvětví. Vedle toho bylo iniciováno vytvoření strategických aliancí – center pro podporu podnikání a exportu v oblasti designu, architektury, hudby, filmu, divadla, současného umění a nakladatelského sektoru. Jako příklad podpory exportu současné hudby uvedl R. Siil konání hudební showcase – festivalu, na kterém se prezentují hudební skupiny s tím, že finance ze strukturálních fondů jsou použity na pozvání 300 zahraničních promotérů,

ředitelů festivalů, zástupců labelů apod. Podpora exportu hudebních skupin spočívá i ve finanční pomoci zaměřené na marketing – tedy školení zaměřených na vytvoření propagačních materiálů, nahrávek a podobně.

V České republice je ze strukturálních fondů v současném období strategicky podporována pouze oblast kulturního dědictví (především rekonstrukce kulturních památek). Lze samozřejmě vypátrat podpořené projekty s kulturním rozměrem i v mnoha z obecných operačních programů SF, ale tato podpora není strategicky zaměřená a podpořené projekty při realizaci naráží na nepochopení kulturní dimenze projektů ze strany správců programů SF. Plánování nového období SF ještě není v ČR dokončeno. V současné době (letos) se teprve budou koncipovat jednotlivé operační programy. Bylo by žádoucí usilovat o to, aby kultura byla vnímána nejen jako oblast důležitá pro kvalitu života, ale rovněž jako ekonomické odvětví s vysokou přidanou hodnotou. Na základě estonského příkladu je nutné zasadit se o to, aby budoucí programy byly otevřené a dostupné i pro oblast kultury. Půjde o programy zaměřené na oblast vzdělávání (v poslední době se i v ČR volá po zvyšování kreativity), zaměstnanost, sociální inkluzi a regionální rozvoj. Programy na podporu podnikání a inovací spadající pod gesci Ministerstva průmyslu a obchodu ČR musí být otevřeny i pro malé a střední podniky, mikropodniky (ideálně i pro OSVČ) ze všech odvětví kultury.

Strukturální fondy jsou u nás spojeny s mnoha korupčními skandály. Možná by bylo lepší, kdyby byl tento druh podpory na celoevropské úrovni zrušen. Nicméně pokud se tak nestane, měli bychom se zasadit o to, aby byly věnovány na podporu strategických odvětví, mezi něž kulturní a kreativní odvětví bezpochyby patří.

¹ Tato příručka je v českém jazyce k dispozici ke stažení na www.idu.cz/cs/jak-strategicky-vyuzivat-evropske-podpurne-program.